

LLETRES

En les entranyes del passat

Toni Travé

Signi perquè estem davant de la tercera generació, la revolta dels néts, sigui pel reviscolament de les idees més reaccionàries, la veritat és que es nota a l'ambient un procés nou, vell ja a Europa, que consisteix a posar sobre la taula d'una manera desacomplexada els no tan vells fantasmes del nostre passat recent.

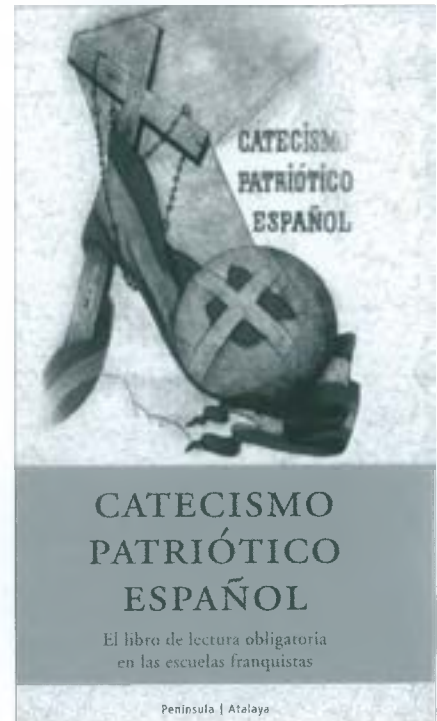
Mentre els tòpics encara resulten exitosos entre el conjunt dels mortals, i on llibres tan ben editats com *Los horrores de la guerra civil* resulten paradigmàtics de "la vista daltònica" -de què parla Haro Tecglen en l'excel·lent pròleg a la primera incursió en l'assaig en llengua castellana del doctor Serrano- de nous historiadors de més enllà de Ponent, resulta que hi ha elements per a l'esperança, per a desfer eufemismes i posar la veritat oculta sobre la taula d'operacions, i de fer-ho amb tots els estris disponibles, amb voluntat de cirurgia.

I això és possible de fer-ho des del sentit crític més bàsic. Un exemple n'és la reimpressió encertadíssima per part de Península de l'impagable *Catecismo patriótico español*, obra que pren avui dia màxima actualitat dintre el ranci context que estem vivint. Una perla en brut. No li cal més anàlisi que la seva estricta lectura, entre enjogassada i alhora indignada. L'obra de Menéndez Reigada, fray..., fou text de lectura obligada a les escoles a partir de l'1 de març de 1939 i deixa ben clars els objectius nacional-catòlics del nou règim, uns objectius que alguns dels néts actuals d'aquest caire semblen haver recuperat fil per randa.

Pel que fa al tema lingüístic, per exemple, queda ben palès que l'única llengua com *il faut* és el castellà perquè mentre que el "vascuence" és llengua de cases ríes per la seva pobresa lingüística i filològica, la resta no són sinó dialectes menors, cas del català, el valencià -de nou, com ara, separat de la llengua catalana, el mallorquí -gran descoberta!- i el gallec.

Un altre gran tema d'actualitat, que trobem en els impressionants capítols de "*Una, grande y libre y Católica*", és el de la unitat d'Espanya, trencada, a parer seu, pel liberalisme (sic?) "que permitió toda clase de propagandas contrarias a la Religión, a la Moral, a la Patria, al Estado y a la sociedad, dando así lugar a la lucha intestina de los partidos políticos y de las clases sociales, que consumían fuerzas de la Nación en la defensa de los intereses de clase o de partido, con menoscabo del bien común..." Arriba un moment que hom o don no sap si està sentint les notícies de TVE o Antena 3 o realment parla de la modernitat intrínseca del text, que hauria de ser declarat clàssic pel seu caràcter atemporal, amb perles dignes del Guiñol del Plus com el tema de l'himne, un himne que a desgrat dels senyors histèrics i enclenxinats del PP fou escollit democràticament, però vaja, hores d'ara això ja no compta massa...

Lligat amb això, resulta que amb un panorama com aquest algú encara s'atreveix a posar seny i fer de la recerca un *modus vivendi* altruista i rigorós. Serrano m'ha explicat que fa més de deu anys que treballa amb els temes de recuperació de la memòria històrica, inicialment els catalans i espanyols republicans que van anar als camps nazis, aquelles "sabandijas ponzoñosas que se esconden en mechinales inmundos para seguir desde las sombras arrojando su baba y envenenando el ambiente" (no us sona a allò de "ranci i amb olor de naftalina" amb què criticava un peperero l'acte d'homenatge a aquestes "bèsties" democrà-

tiques?), però més tard amb projectes de recuperació de la repressió franquista a catalans a Gernika, a Las Palmas i Tenerife i a Ceuta, com a A Coruña i Saragossa.

Serrano s'ha acostat a un doble tema, el primer dels quals és la memòria de la deportació pensada de cara a l'Espanya muda, mitjançant el documentat i amè *Españoles en los campos nazis. Hablan los testimonios*. En ell hi ha moltes coses que valen la pena, que fan el llibre indispensable, no només per a les escoles sinó també per a les universitats. Serrano destripa tots els tòpics que sobre l'Holocaust continuem reproduint a casa nostra, oblidant i desconeixent les veritables causes de la presència republicana als camps nazis. Això en primer lloc,

i en segon lloc, l'esfereïdora entrevista a Franz Comellas, anarquista que va sobreviure a Mauthausen (Àustria) i que posteriorment Serrano rescata, juntament amb Sáiz i Gallart, de l'oblit del temps. Aquell qui ha estat assessor del Ministeri de Cultura austríac i principal testimoni de judicis contra SS a Viena als anys 50 és desconegut a la seva pàtria de naixement. Amb un llenguatge reposat, planer i alhora compromès Serrano analitza i fa parlar Comellas amb desinvoltura, sense embuts, i així descobrim tot un món ocult, ple de valor sociològic i historiogràfic. Tota una lliçó de com tractar amb rigor i compromís la memòria històrica recent. Fins se'ns fa masa curt...

I encara, com a segon tema, s'atreveix a indignar el nostre estómac aburguesat creant una veritable joia de l'erudició i la recerca, *Les dones als camps nazis*, una obra dividida amb dues parts ben diferenciades tant en el tractament del tipus de text com en els objectius. La primera part, "Viatge al cor de les tenebres", és un esforç incommensurable per posar-se a la pell de totes i cada una de les dones que, per la raó –sense raó– que fos, van anar a raure als camps de concentració i extermini del III Reich. Serrano aconsegueix de dur-nos a cavall en aquest viatge *conradià* seguint precisament el seu mateix procés iniciàtic. Com en l'anterior llibre, Serrano té cura de no caure en el sensacionalisme ni en el morbo, malgrat que sovint ha de resseguir i descriure detalls fortament desagradables, sempre però amb l'objectiu de demostrar el caràcter sinistre i pervers del sistema nazi o la valentia fora mides d'aquelles dones. Lectura obligada encara que l'Institut Català de la Dona no volgués o no s'atreveís a promocionar-la, m'imagino que pel compromís de l'autor, que no amaga, sobre l'oblit.

La segona part, sota el suggeridor títol de "Dona i memòria", Serrano s'enfronta a l'anàlisi d'un volum brutal d'obres, 830, intentant buscar les aportacions que la dona ha fet al fenomen produït entre 1933 i 1945 als territoris alemanys. Descobrim clàssics al costat de casos completament sorprenents i inèdits, i les dades que aporten resulten refrescants i agosarades, punt de partida, com ell mateix reconeix, per a futures interpretacions. Donem-li temps i ànims i recursos. Un però, la portada no m'agrada gens.

Catecismo patriótico español
Península, Atalaya, Barcelona, 2003
91 pàgines

Españoles en los campos nazis. Hablan los supervivientes
David Serrano Blanquer
Prólogo de Eduardo Haro Tecglen
Littera, Ensayo, Barcelona, 2003
186 pàgines

Les dones als camps nazis
Pòrtic, Panorama, Barcelona, 2003
185 pàgines

